

Públic

ALLÒ QUE ELS PRINCIPALS MITJANS D'INFORMACIÓ NO ESTAN EXPLICANT SOBRE ELS EUA

Vicenç Navarro

Catedràtic de Ciències Polítiques i Polítiques Públiques de la
Universitat Pompeu Fabra i professor de Polítiques Públiques de The
Johns Hopkins University

13 de juliol del 2019

S'estan produint grans canvis als EUA que gairebé no han estat donats a conèixer a Espanya per part dels principals mitjans d'informació que, en el seu intent d'informar els espanyols sobre la situació política en aquell país, se centren a presentar (i predominantment ridiculitzar) la figura del president Trump, alhora que comenten les seves extravagàncies i falsedats. **Aquesta atenció cap a la figura de Trump crea una percepció errònia que el problema més gran que tenen els EUA és el seu president, fet que ignora que el problema real, tot just esmentat pels mitjans, és que la majoria de la classe treballadora de raça blanca (que és la**

majoria de la classe treballadora als EUA) vota Trump i, molt probablement, continuarà votant-lo en el futur (és interessant assenyalar, per les raons que anomenaré més endavant, que **sembla que hi ha un redescobriment en aquell país de la classe treballadora**, a la qual s'havia donat per desapareguda o oblidada, i que havia estat substituïda per les classes mitjanes). I és també interessant assenyalar que, tot i que Trump ha estat votat per amplis sectors de la burgesia i la classe mitjana, el fet és que, sense el suport de la classe treballadora de raça blanca, no hauria estat escollit president dels EUA. **En realitat, és fins i tot probable que surti reelegit de nou l'any 2020, tot i que la majoria de ciutadans desaproven la seva gestió.** El sistema electoral dels EUA (que afavoreix les forces conservadores), l'enorme lleialtat dels seus votants (el 82% d'aquells que el van votar tornarien a fer-ho), i el desànim i el rebuig de la classe treballadora i d'amplis sectors de les classes mitjanes cap al Partit Demòcrata (que al seu dia s'anomenava el Partit del Poble -the People's Party-, considerat, amb una enorme generositat, com el partit d'esquerres enfront del partit de dretes, el Partit Republicà) són factors a favor de la seva reelecció.

Per què la classe treballadora està votant la ultradreta? Per la mateixa raó que ho fa també a Europa

Tal i com ha succeït a Europa, **el moviment cap a la ultradreta de votants de la classe treballadora es deu, en gran part, a l'abandonament per part dels partits de centreesquerra o esquerra de les polítiques "labor friendly", és a dir, de les polítiques públiques redistributives que els havien caracteritzat** (i que havien afavorit el món del treball). Aquest abandonament ha anat acompanyat de l'adopció de polítiques públiques de sensibilitat neoliberal que han inclòs mesures que han debilitat molt el món del treball, com ara les reformes laborals regressives que han causat un gran augment de les desigualtats (les quals han assolit nivells que no s'havien conegut mai en els últims quaranta anys i que han causat un clar deteriorament de la qualitat de vida i el benestar de la classe treballadora i demés components de les classes populars). **Aquestes polítiques neoliberals van ser iniciades pel president Reagan als EUA i per la Sra. Thatcher al Regne Unit, i van ser continuades més endavant fins i tot per partits governants que es definien de centreesquerra o esquerra, com en els governs de Clinton i Obama als EUA, i Blair, Schröder i Zapatero a Europa.**

D'aquestes observacions es dedueix que el focus principal de l'atenció mediàtica hauria de ser el comportament d'aquests partits governants, amb la finalitat d'intentar entendre per què les seves bases electorals els han abandonat. Si ho fessin, veurien que les dades mostren clarament que van ser aquestes polítiques neoliberals les que

van crear una enorme crisi social que ha afectat sobretot les classes populars. **I és aquesta realitat la que ignora l'establishment politicomediàtic als EUA, que emfatitza en lloc d'això les excel·lències del model econòmic liberal d'aquell país i mostra el seu continu creixement econòmic com a millor prova.** Una altra eina que també s'empra per mostrar l'excel·lència del model liberal nord-americà és l'evolució dels indicadors tradicionals d'eficiència econòmica, com ara la taxa d'atur, sense tenir en compte que la gran majoria dels nous llocs de treball són precaris i temporals.

La falsedat de l'èxit del model econòmic neoliberal als EUA

La taxa d'atur als EUA més divulgada als principals mitjans d'informació és, en teoria, molt baixa (3,6% al maig del 2019), i és la que el president Trump fa servir constantment. També és la que reproduïxen els gran mitjans d'informació espanyols. Però aquesta xifra és d'escàs valor per conèixer l'estat del mercat de treball nord-americà. **Una taxa més realista és la publicada per l'Agència d'Estadístiques Laborals (US Bureau of Labor Statistics, quadre A-15, a "The employment situation – May 2019") del govern federal, que utilitza la xifra de 7,1%,** la qual és molt més gran per a les persones amb una educació inferior a la secundària (que inclou la majoria de la classe treballadora no qualificada) i que és d'un 16%

entre blancs i del 28% entre afroamericans. Però, a més a més de l'elevat índex d'atur, hi ha també una precarietat laboral molt alta, així com un procés d'*uberització* del treball (és a dir, l'externalització de la relació laboral, de manera que es passa de ser empleat d'una empresa a un autònom, cosa que fa que el treballador perdi tota capacitat de negociar els salaris i drets laborals). Com a conseqüència d'aquests fets, hi ha hagut un descens dels salaris durant el període definit com a "d'èxit". Per als treballadors no qualificats, el salari per hora ha baixat des del 1973 un 17%.

Les conseqüències d'aquests canvis en unes xifres vitals per a la població es mostren amb tota claredat. Allò que els mitjans d'informació no expliquen és que han augmentat d'una manera molt notable les malalties i morts per desesperació ("diseases of despair") entre aquests treballadors no qualificats, cosa que inclou epidèmies de consum d'opiacis (ha crescut 17 cops el número de morts per addicció a les drogues), epidèmies d'alcoholisme (que causa tants morts en un any com el número de soldats morts a les guerres de Corea i Vietnam), i així un llarg etcètera.

El deteriorament de la qualitat de vida de les classes populars

Aquest deteriorament, tot i no ser tan accentuat ara com a principis del segle XX, als anys 30 (durant la Gran Depressió), ha creat una enorme crisi de legitimitat del sistema liberal econòmic i del seu establishment politicomediàtic. I és aquesta crisi la que no s'està analitzant als grans mitjans i sobre la qual no s'està informant, la qual cosa és greu, perquè sense entendre-ho no es pot explicar l'auge de la ultradreta –representada per Trump– (que ha aparegut també a Europa per causes similars). **Aquesta ultradreta té característiques comunes amb el feixisme, com ara un nacionalisme extrem i autoritari, una demonització i repressió de les minories i dels immigrants, una homofòbia i masclisme molt extrems, una narrativa antiestablishment que considera que l'Estat està captat per les minories racials, un menyspreu pel sistema parlamentari i per les institucions representatives, un desig de control dels mitjans de comunicació amb intolerància a la crítica, unes promeses de recuperar un passat idealitzat amb eslògans que contenen enormes promeses d'impossible execució, un culte al líder a qui es considera dotat de qualitats sobrehumanes, així com un cant a la força, a l'ordre i a la seguretat, amb un exercici de la força i la violència sense fre.** La seva gran agressivitat, però, no apareix en forma d'intervencions militars (ja que són conscients dels desastres que van suposar intervencions prèvies d'aquest tipus), sinó en forma de bloquejos econòmics com han estat els casos de l'Iran i Veneçuela (que

han provocat més morts que els que hi hauria hagut en cas de conflicte armat). No hi ha dubte que el desenvolupament i continuïtat d'aquestes polítiques podria portar a un desastre.

Hi ha una diferència, però, entre la ultradreta que governa als EUA i el feixisme europeu quant a les seves polítiques econòmiques. El feixisme conegut a Europa (i que era la defensa de l'estructura del poder capitalista enfront de l'amenaça del socialisme i del comunisme) no era anti-Estat. Tenia un vernís social, amb el qual intentava arribar a la classe treballadora. Així, el nacionalsocialisme era un intent de derivar a la dreta l'enuig popular cap al sistema capitalista. **No així la ultradreta actual als EUA, que és profundament anti-Estat, amb característiques del llibertarisme. Vox exemplifica a Espanya el trumpisme, a diferència de la ultradreta francesa, per exemple, liderada pel partit de Le Pen.**

Les limitacions polítiques de caràcter identitari d'allò "políticament correcte"

Enfront d'aquesta amenaça, l'estratègia de l'esquerra nord-americana, a través del Partit Demòcrata, va ser emfatitzar les polítiques antidiscriminatòries de gènere i de raça, encaminades a la integració de les dones i minories a l'establishment politicomediàtic del

país. **Se seguia una estratègia basada en allò “políticament correcte”, és a dir, amb unes pràctiques i un llenguatge antidiscriminatori focalitzats en polítiques públiques d’afirmació identitària (repeteixo, fonamentades en el gènere i la raça).**

Aquestes intervencions, però, tot i que importants, han estat insuficients. La seva manca d’atenció cap a la discriminació de classe (és a dir, cap a la discriminació contra les classes populars) ha estat el seu gran punt feble. El fracàs d’aquesta estratègia, en el cas del principal moviment feminista als EUA (NOW), es veu clarament en el fet que la majoria de dones de classe treballadora (la majoria de dones) no van votar la candidata feminista, Hillary Clinton, sinó Trump. **El supòsit que afirma que el moviment feminista estava parlant en nom i en defensa de totes les dones no va convèncer gran part de les dones, inclosa la majoria de dones de la classe treballadora, que no van votar per la candidata de NOW, sinó per Trump, que es va presentar com el candidat antiestablishment neoliberal, centrat –segons ell– en l’Estat federal.**

La discriminació oblidada: la discriminació de classe

Les dones, com els homes, pertanyen a diferents classes socials, cadascuna de les quals pateix diferents formes de discriminació i sosté interessos diferents i fins i tot oposats. I la realitat és que part de les dirigents del moviment feminista són dones de classe mitjana il·lustrada (és a dir, amb titulació universitària) amb unes propostes i un discurs que no atreuen les dones de classe treballadora, o no les atreuen amb prou força com per superar la seva identitat de classe.

Com qualsevol ésser humà, les dones tenen diverses identitats, una de les quals és la de ser dona. Però també en tenen d'altres, com ara la de la classe social a la qual pertanyen. I aquesta última defineix també com s'expressa la identitat com a dona.

La dona liberal burgesa (de classe alta) per exemple, té una visió de "ser dona" diferent a la visió de la dona treballadora. Però aquesta realitat queda ocultada quan les primeres es presenten com a representants de totes les dones. El que ha passat en les últimes eleccions presidencials als EUA n'és un clar exemple.

Els drets polítics i socials estan molt determinats pels drets econòmics

El discurs identitari s'ha centrat als EUA principalment en els drets polítics i socials (com per exemple els drets de representació, llocs de poder ocupats per les persones

discriminades, ja siguin dones o minories), però molt poc en els drets econòmics.

Més concretament, el discurs identitari als EUA s'ha centrat en corregir la discriminació de les minories i de les dones, amb propostes per facilitar la integració d'aquestes persones discriminades en l'estructura del poder actual, **fins al punt d'assumir que aquesta integració ajudaria totes les dones o membres de les minories.** En aquest sentit, l'estratègia feminista s'ha centrat en els temes identitaris, per tal de facilitar la integració politicosocial dels sectors discriminats, amb un èmfasi en el desenvolupament dels drets polítics i socials de representativitat, tant en l'esfera pública com en la privada. Però ha ofert una atenció molt limitada als drets econòmics (els drets que centren l'atenció de les classes populars –dones i homes-, com ara la feina i els salaris dignes, l'accés a la sanitat, a l'educació, a l'habitatge, a la jubilació digna, etc.). Pel fet d'haver-se centrat a combatre les discriminacions per raça o gènere, han oblidat la discriminació per classe, cosa que ha facilitat la imatge que l'objectiu de l'estratègia del Partit Demòcrata era la suposada captura de l'Estat federal per part de les minories i les dones. I així ho han percebut les classes discriminades. **El Partit Demòcrata, per exemple, ha deixat d'estar liderat per homes blancs, els quals han estat substituïts ara per dones i afroamericans (la majoria de classe mitjana il·lustrada, és a dir, amb formació acadèmica), que continuen**

imposant polítiques neoliberals com per exemple l'estímul de la mobilitat de capitals i inversions –l'odiada globalització- que ha malmès les classes populars. La Sra. Clinton, líder feminista, era la millor promotora, com a ministra d'Afers Exteriors del govern Obama, de la globalització del capital nord-americà, que va facilitar la desindustrialització dels EUA i va malmetre la classe treballadora, eix del suport a Trump.

El socialisme com a ideologia transversal

Aquesta orientació exclusivament identitària va evitar la transversalitat que oferia el concepte de classe social, la qual cosa hauria permès relacionar els diferents moviments identitaris i mostrar la seva relació i interdependència. **D'aquí prové la novetat i atractiu del socialisme: un projecte basat en la universalització dels drets socials i dels drets econòmics, que millori la qualitat de vida de les classes populars (en la seva diferent i variada composició de gènere i raça) a través d'un projecte d'empoderament i emancipació que uneixi les diferents lluites per disminuir i erradicar l'explotació** amb un fil conductor, fent servir les institucions representatives i les mobilitzacions socials per assolir el seu objectiu.

I aquest és el projecte que Bernie Sanders va anunciar durant la presentació de la seva candidatura a Washington D.C. **Va parlar del socialisme democràtic com la continuació del *New Deal* iniciat pel president més popular que hagin tingut els EUA, el president Franklin D. Roosevelt. Va ser ell qui va parlar de la necessitat que l'Estat federal garantís, juntament amb els drets socials i polítics** (la llibertat d'expressió, d'assemblea i de religió, de participació en el procés electoral, d'accés a la informació i d'organització, entre d'altres) **els drets econòmics i socials** (com el dret al treball digne i ben remunerat, als serveis sanitaris, a la salut, a l'educació -des d'escoles bressol fins a la universitat-, a l'habitatge digne i confortable, a un medi ambient de qualitat i a la jubilació - també digna i satisfactòria-, entre d'altres).

La materialització d'aquests drets exigia un canvi substancial de les polítiques públiques que, **com havia denunciat el president Roosevelt abans i Martin Luther King més tard, havien estat favorables a oferir tot tipus d'ajudes públiques a les rendes del capital i de les classes benestants (el "socialisme per als rics i per al món empresarial", *corporate socialism*). Espanya es podria haver afegit el socialisme bancari (per haver rebut la banca l'ajuda pública més important que l'Estat hagi fet, amb 60.000 milions d'euros).**

El socialisme per als rics i el món empresarial

El que calia (segons havia apuntat Roosevelt) era un canvi de 180° en el tipus de socialisme. El socialisme democràtic popular havia de substituir el "socialisme de les elits financeres i econòmiques", socialisme aquest últim que havia estat un desastre i estava (està) portant els EUA a la "barbàrie", fet que força, com bé va predir Karl Marx, a haver d'escollir entre "barbàrie o socialisme". I la realitat ho està també demostrant avui. **Actualment hi ha un gran rebuig cap al capitalisme salvatge (el socialisme dels rics) que Trump representa. La gran majoria dels joves i de les dones (els dos grups amb pitjors condicions econòmiques) preferirien viure en un socialisme democràtic que no en el capitalisme actual. En un país on l'1% de la població nord-americana posseeix el 92% de totes les accions bancàries i en què el director executiu de la companyia comercial més gran, Walmart (que tenia la Sra. Clinton a la seva direcció), guanya més de mil vegades més que un dels seus treballadors mitjans, no és sorprenent que les classes populars estiguin enfadades. I tot això queda ocultat amb l'èmfasi en Trump. El que és pràcticament nou als EUA és que grups que han estat víctimes del sistema intentin trencar amb la monopolització del seu victimisme per coordinar-se i fins i tot unir-se en un projecte comú que afavoreixi tots els amplis sectors de la població que són explotats i discriminats.**

Per tal d'entendre l'element de transversalitat en la seva estratègia unitària, cal recuperar el concepte de poder de classe i el significat del socialisme. Aquest fet, que és el més important als EUA, és allò que l'establishment politicomediàtic espanyol vol ocultar.